Open Government for Environmental Justice

ดร.บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์

กรรมการพัฒนาระบบราชการ

กรรมาธิการ พ.ร.บ.อากาศสะอาด

8 สิงหาคม 2567

Open Government & Meaningful Participation

Environmental Justice

PM2.5

ระบบนิเวศของภาครัฐระบบเปิดและการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

Open Government & Meaningful Participation

4 Principles

- Transparency
- Public Participation
- Accountability
- Inclusiveness

★ 1.การเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ

2.การมีนโยบายและกฎหมายที่เอื้อต่อการเปิดระบบราชการ

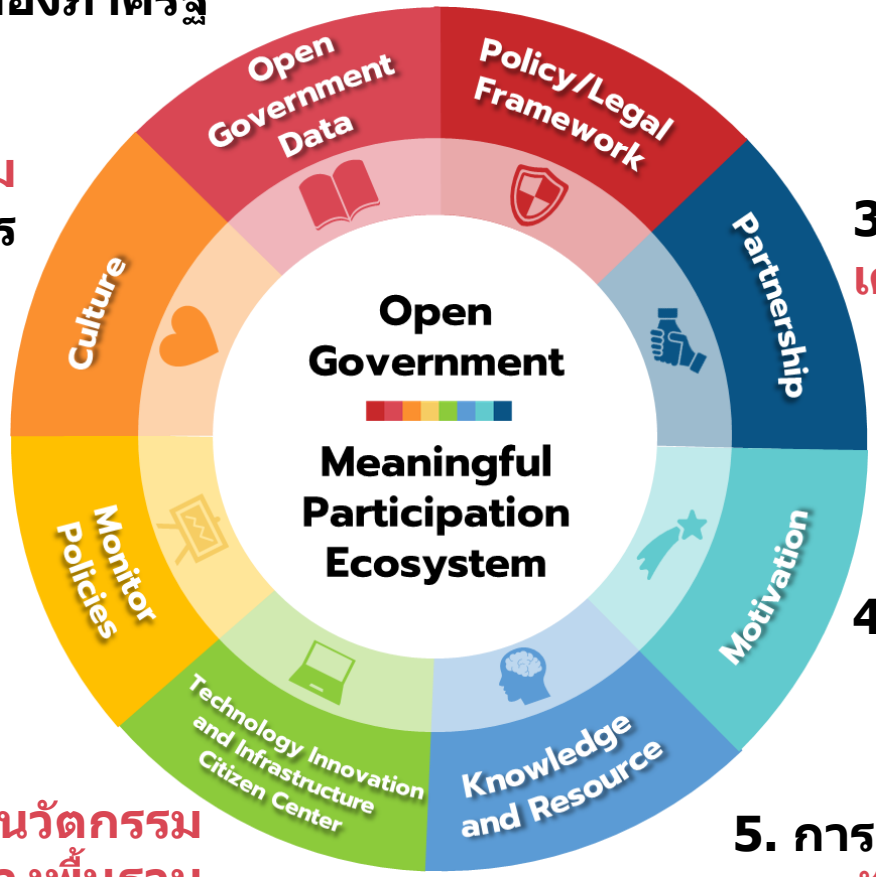

3.การสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ★

★ 4.การสร้างแรงจูงใจ

5. การสนับสนุนองค์ความรู้และทรัพยากร

6.การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน

7.การติดตามนโยบายของภาครัฐ

8.การสร้างวัฒนธรรมองค์กร

จังหวัดลำปาง

เป้าหมาย มุ่งเน้นจุดที่เป็นปัญหาสำคัญ (Pain Point) ของพื้นที่ ได้แก่ “พื้นที่ป่าไม้”

“การลดพื้นที่การเผาไหม้ในพื้นที่ป่าไม้” และ “สร้างการมีส่วนร่วมกับภาคเอกชนในการป้องกันไฟป่า โดยใช้ระบบการจ่ายค่าตอบแทนการให้บริการของระบบนิเวศ (Payment for Ecosystem Servic : PES)”

แนวทางการดำเนินการ พฤศจิกายน 2564 – สิงหาคม 2565

การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

สกสว GISTDA DGA UNDP ptt Group SCG

จังหวัดสิงห์บุรี

เป้าหมาย มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในจุดที่เป็นปัญหาสำคัญ (Pain Point) ของพื้นที่ ได้แก่ “พื้นที่การเกษตร” เช่น นาข้าว และไร่อ้อย

โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ “การลดพื้นที่การเผาในพื้นที่โล่งทางการเกษตร”

แนวทางการดำเนินการ พฤศจิกายน 2564 – สิงหาคม 2565

การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

สกสว GISTDA DGA UNDP MITR PHOL

ระบบการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด

Hot Spot
1 ม.ค.- 27 พ.ค. 67

1.32 (แสนจุด) ไทย	1.49 (แสนจุด) กัมพูชา	1.73 (แสนจุด) ลาว	3.32 (แสนจุด) พม่า

สาเหตุรากฐาน คือ ปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง

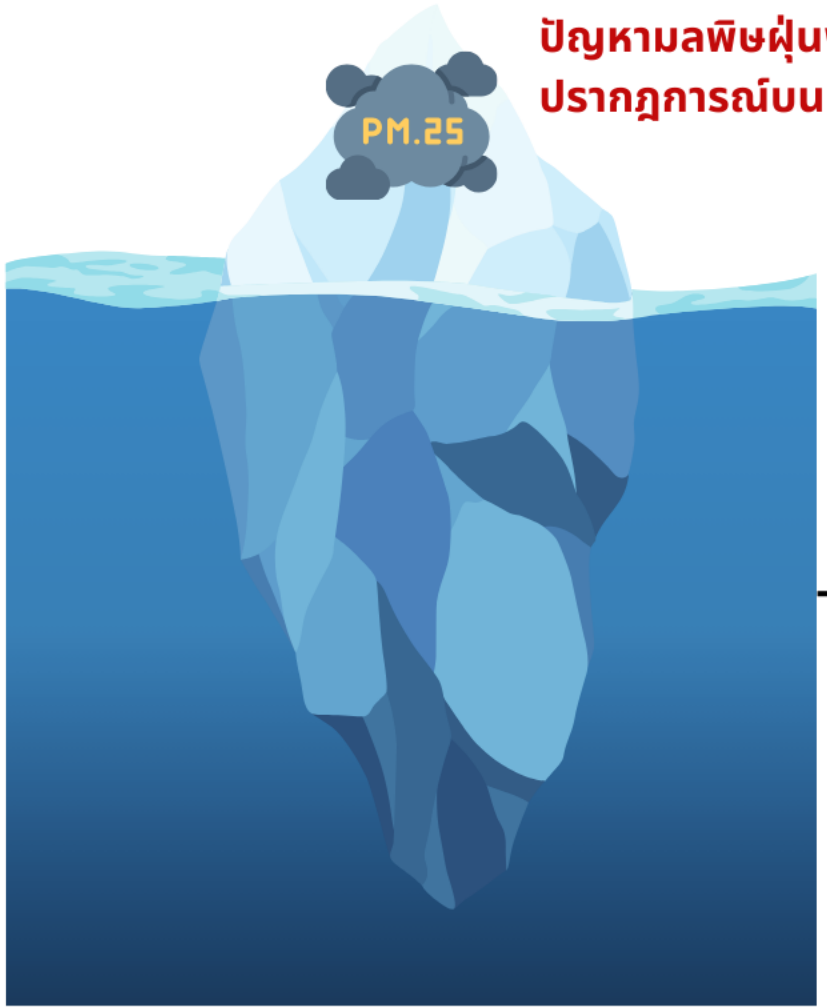

ปัญหามลพิษฝุ่นพิษ PM 2.5 และมลพิษทางอากาศ
ปรากฏการณ์บนยอดภูเขาน้ำแข็ง

Open Government

1

ระบบการทำงาน การบริหารของภาครัฐ ★

• ระบบแผน ระบบงบประมาณ กลไกทำงานข้ามกรม/ข้ามกระทรวง , ปัญหาข้อจำกัดด้านกฎระเบียบของรัฐ โครงสร้างรัฐรวมศูนย์ ฯลฯ

2

ปัญหาเศรษฐกิจความยากจนและเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร

• การเข้าถึงสิทธิในที่ดินทำกิน ทรัพยากรในป่า และความมั่นคงด้านสิทธิในที่ดิน

3

ปัญหาการกำกับระบบตลาดเสรี

• โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม ทำให้เกิดการขยายพื้นที่การเกษตรขึ้นไปบนพื้นที่ป่าต้นน้ำ พื้นที่สูง ในพื้นที่ป่า และ ประเทศเพื่อนบ้าน

สถานการณ์และแหล่งกำเนิดฝุ่น PM 2.5

พื้นที่เผาไหม้จำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน(ไร่)			
ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่เผาไหม้(ไร่)	สัดส่วน % จากพื้นที่เผาไหม้	
ป่า	6,369,205	64.9	(65 %
ข้าวโพดและไร่หมุนเวียน	1,417,980	14.5	(6 %)
นาข้าว	1,059,226	10.8	(22 %)
เกษตรอื่นๆ	636,125	6.5	
อ้อย	219,805	2.2	(3 %)
พื้นที่อื่นๆ	109,463	1.1	
รวมทั้งหมด	9,811,805	100.0	

ตัวเลขในวงเล็บ คือ ข้อมูลการเผาไหม้ในช่วง 10 ปีที่ (พ.ศ. 2553 – 2563)

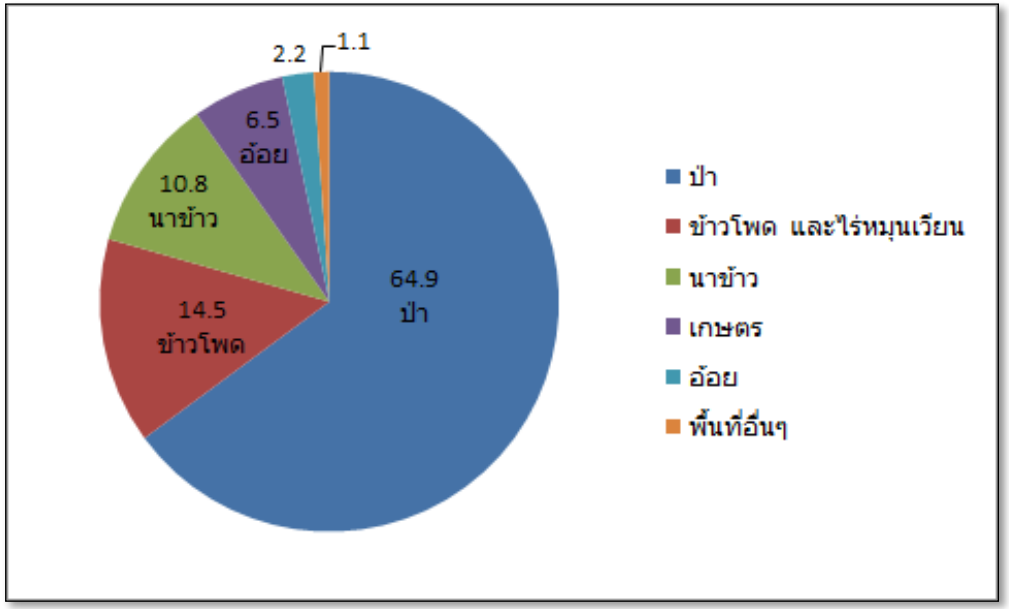

หมายเหตุ : พื้นที่ยังไม่ได้รับการตรวจสอบ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวเลขพื้นที่หลังจากตรวจสอบและได้รับปรับปรุงข้อมูล

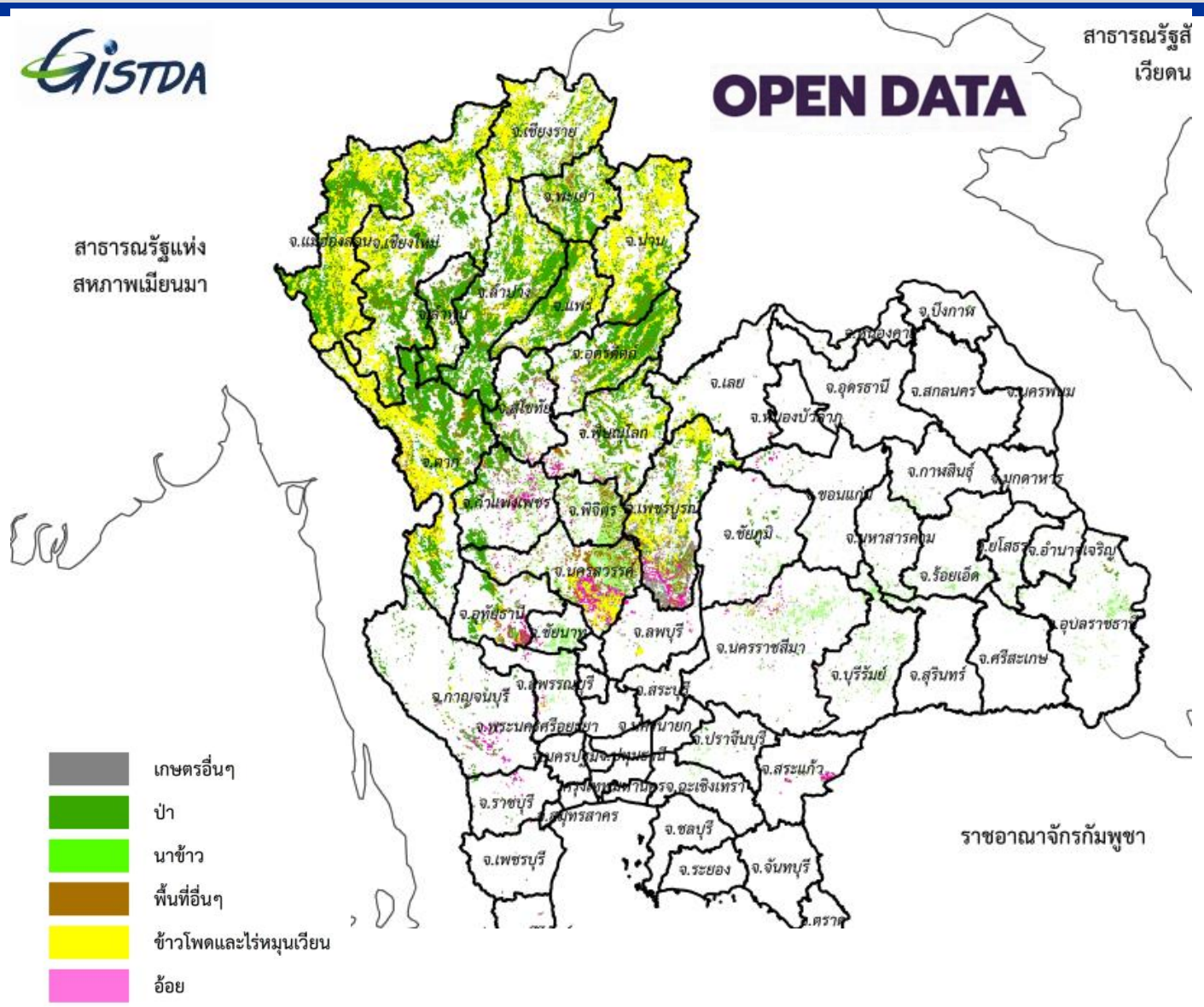

ภาคเกษตรกรรม

PARTNERSHIP

01 แนวทางการจัดการแก้ไขปัญหาการเผาในภาคเกษตร

1. ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นเกษตรไม่เผา
- ไม้ผล, ไม้ยืนต้น, กาแฟ ฯลฯ

2. ปรับเปลี่ยนการจัดการวัสดุการเกษตร เป็นแบบไม่เผา
- ในแปลง: จุลินทรีย์เร่งการย่อยสลาย, ทำปุ๋ ยหมัก ฯลฯ
- นอกแปลง: เชื้อเพลิงโรงไฟฟ้า, อาหารสัตว์ , ปุ๋ยหมัก ฯลฯ

3. การใช้ไฟที่จำเป็น และมีกฎกติกา
- **Fire D** / Burn Check

02 ระบบ/กลไกการสนับสนุนการปรับเปลี่ยน

2.1 ในแปลง
- สิทธิและความมั่นคงใน ที่ดิน
- ระบบน้ำ/บ่อพวง
- การจัดรูปแปลง
- เงินทุน/สินเชื่อ/ หนี้สิน
- ความรู้/เทคโนโลยี
- เครื่องจักร เครื่องเก็บเกี่ยว

2.2 ระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง
- การขนส่ง/ โลจิสติก
- ระบบตลาดรองรับ
- ระบบตรวจสอบย้อนกลับ
- การรับรองมาตรฐานสินค้า / GAP PM 2.5 Free
- การปรับแก้ไขกฎระเบียบ
- การหนุนเสริมจากภาคเอกชน ผ่านระบบ Co-Management , มาตรการ BOI

Meaningful Participation : ความร่วมมือแก้ไขปัญหา PM 2.5 ของภาคีเครือข่ายภาคเอกชน

MITR PHOL | Central Group | SCG

Big Data การบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด และ Scale Up

Open Data

ด้านเกษตร : ข้าว, ข้าวโพด, อ้อย

1.พื้นที่ปลูก , ขอบเขตและพิกัดรายแปลง

2. แปลงที่เผา , แปลงไม่เผา

3. แปลงที่มีระบบมาตรฐาน : GAP, เกษตรอินทรีย์, PM 2.5 Free

4. แปลงที่มีระบบตรวจสอบย้อนกลับ

5. แปลงที่มีโครงการสนับสนุนการปรับเปลี่ยน

- เปลี่ยนชนิดพืช
- เปลี่ยนการจัดการเศษวัสดุการเกษตร

6.แปลงที่ต้องการปรับเปลี่ยน

7.แปลงที่ใช้ระบบ Burn Check / Fire D

8. .....

Env. Justice : สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

- กำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการเฝ้าระวัง
- กำหนดมาตรการจัดการที่เหมาะสม
- กำหนดมาตรการเศรษฐศาสตร์
- โครงการสนับสนุนการปรับเปลี่ยน
- การจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัด

ภาคป่าไม้ & ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม

Hot Spot
1 ม.ค.- 27 พ.ค. 67

1.32 (แสนจุด) ไทย	1.49 (แสนจุด) กัมพูชา	1.73 (แสนจุด) ลาว	3.32 (แสนจุด) พม่า

พระบรมราโชวาท

พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงานวันระพี : 27/6/2516

“ ... การตราพระราชบัญญัติป่าสงวนที่ผ่านมาปัญหามันเกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐนั่งเก้าอี้ขีดบนแผนที่ว่าตรงไหนเป็นป่าสงวน โดยไม่ลงพื้นที่ดูว่าเป็นอย่างไร ความจริงก็คือมีราษฎรเขาอาศัยอยู่ในป่าแห่งนั้นมาหลายชั่วอายุคนแล้ว อยู่ๆก็ไปตราเป็นกฎหมาย ไปชี้ว่าเป็นป่าสงวน กลายเป็นว่าราษฎรบุกรุกป่าสงวน แน่นอนว่าถ้าดูตามกฎหมายราษฎรก็ผิดเพราะว่าตรามาเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม *(Rule by Law)*

แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติแล้ว คนที่ทำผิดกฎหมายคือเจ้าหน้าที่รัฐที่ไปขีดเส้นว่าป่าที่ราษฎรอยู่เป็นป่าสงวน เพราะว่าราษฎรเขาอยู่มาก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์ ความหมายก็คือ ทางราชการนั้นแหละไปรุกรานบุกรุกราษฎรไม่ใช่ราษฎรบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง *(Rule of Law)* .....”

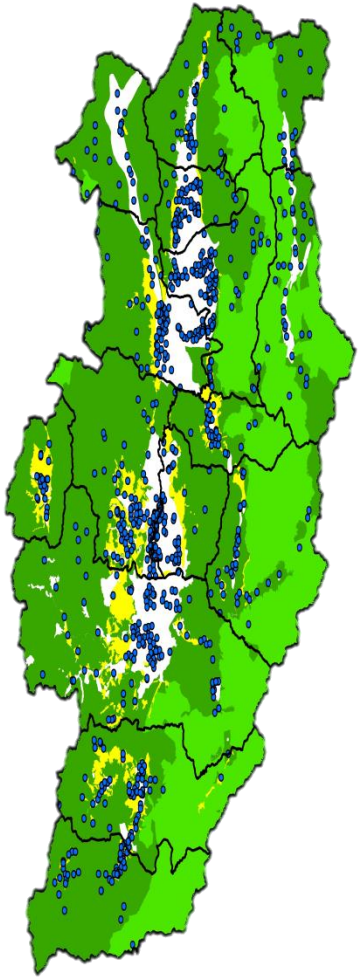

2498 : ออกเสด็จเยี่ยมราษฎร
2504 : พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ
2507 : พ.ร.บ.ป่าสงวน

จ.น่าน

286 หมู่บ้าน

46 ปี : ชุดกฎหมายเพื่อสร้าง “ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม”

1. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562

2. พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562

3. พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562

สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

PARTNERSHIP & INCENTIVE

1. การแก้ไขปัญหาการเผาในภาคป่าไม้

1. ป้องกันการเกิดไฟในป่า
การบริหารจัดการเชื้อเพลิง

2. การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน

2. แนวทางดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหา

ป่าอนุรักษ์ , ป่าสงวน

- การทำแนวกันไฟ
- การทำแนวกันคน : การลาดตระเวน ,จุดสกัด
- การบริหารจัดการเชื้อเพลิงในป่า

ป่าชุมชน

ปี 66 ป่าชุมชน 11,985 แห่ง , ชุมชน 13,634 หมู่บ้าน
พื้นที่ 6.56 ล้านไร่

ป่าอนุรักษ์ , ป่าสงวน

- ปี 63 ป่าอนุรักษ์ มีชุมชน 4,192 หมู่บ้าน 4.3 ล้านไร่
- ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าแบบไม่เผา

ป่าสงวน

- ปรับเปลี่ยนระบบเกษตร/ การจัดการวัสดุการเกษตร

3. วิธีการ /กลไก /เครื่องมือสนับสนุน

เพิ่มประสิทธิภาพ สนับสนุนการทำงาน

- เทคโนโลยี นวัตกรรม อุปกรณ์
- การทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ-ชุมชน- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- มาตรการส่งเสริมจาก BOI

สนับสนุน เพิ่มความเข้มแข็ง ศักยภาพของชุมชน

- ระบบ **Payment for Ecosystem Service**
- กลไก Carbon Credit

- กำหนดกติกาการใช้ทรัพยากรตาม ม.65
- เครื่องมือ มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม / ปรับเปลี่ยนอาชีพ
- ตลาดรองรับผลผลิตจากป่าแบบไม่เผา

- รองรับสิทธิและความมั่นคงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ระบบและกลไกสนับสนุนการปรับเปลี่ยน : ระบบน้ำ, เงินทุน, โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น, ตลาด ฯลฯ
- เครื่องมือ มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยน

Big Data : การบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด ภาคป่าไม้

ด้านป่า : ป่าอนุรักษ์ , ป่าสงวน

OPEN DATA

1.ขอบเขตพื้นที่ป่าแต่ละประเภท
2.ชนิดของป่า, ความชื้น, ปริมาณฝน
3. จำนวนเจ้าหน้าที่รัฐ , จำนวนจิตอาสา
4. เครื่องมืออุปกรณ์ดับไฟ
5. งบประมาณที่มีในแต่ละพื้นที่
6. เขตแนวกันไฟ , พิกัด, สถานการณ์ไฟที่เกิด
7. พื้นที่ Burn Scar , จุด Hot Spot ในแต่ละปี
8. กิจกรรมด้านการบริหารเชื้อเพลิง
9. การฝึกอบรมด้านการดับไฟ, การซ้อมบัญชาการดับไฟ
10. พื้นที่ปลูกป่าเพิ่มเติม
11. พื้นที่และกิจกรรมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าตาม ม. 65
11. พื้นที่โครงการ PES, Carbon Credit

กำหนดมาตรการจัดการที่เหมาะสมในแต่ละป่า

กำหนดมาตรการเศรษฐศาสตร์รองรับ

วิเคราะห์ เสนอพื้นที่และช่วงเวลา จัดทำแนวกันไฟที่เหมาะสม

ด้านป่า : ป่าชุมชน

PARTNERSHIP

1.พื้นที่ป่าชุมชนที่ขึ้นทะเบียนแล้ว
2. พื้นที่ป่าชุมชนที่ขอขึ้นทะเบียน
3. ป่าชุมชนที่มีโครงการสนับสนุนจากภาคเอกชน

INCENTIVE

4. ป่าชุมชนที่ต้องการได้รับการสนับสนุน
5. ป่าชุมชนที่มีโครงการ PES, Carbon Credit
6. พื้นที่ Burn Scar, จุด Hot Spot ในแต่ละปี
7. กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ป่าชุมชน และขอบเขตพื้นที่
8. .....

วิเคราะห์ กำหนดมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสมในแต่ละป่าชุมชน

การจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัด

Open Government & Meaningful Participation

Environmental Justice

PM2.5